

ולפיקך נצרך לכתוב "איש" לומר שצבור אינו כיחיד, אלא הציבור מקריבין חובותיהם בכמה גדולה?

ומתריצין: **כי כתיב "איש"** — להכשיר את חזר לעבודת כמה, שאין צריך שיעבוד בה כהן אלא כל "איש" יקריב מקריב בכמתו בעצמו.

ומקשינן: והרי להכשיר את הזר, מ"זזרק **הכהן את הדם על מזבח ה'** פתח אהל מועד" **נפקא**, דדרשינן, "כהן בפתח אהל מועד, ואין כהן בכמה", ולמה נצרך לומר "איש"?

ומתריצין: **מהו דתימא ליבעי בכמה קידוש בכורות כמעיקרא**, קודם שהוקם המשכן, שהיתה עבודה בכמות בכורות.

קא משמע לן "איש" לרבות זה, שכשר לעבודה בכמה, אפילו שאינו בכור (179).

שנינו בברייתא: וחכמים אומרים כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל, וכאן וכאן לא קרבו ליחיד אלא עולה ושלמים בלבד.

והוינן בה: הרי דברי "חכמים" אלו הם היינו הך כדברי **תנא קמא**, שהוא ה"חכמים" שהוזכרו בתחילת הברייתא, שגם לדבריהם

והרישנן: דוקא "איש" דהיינו היחיד, **ישרות הוא דליקרוב, חובות לא ליקרוב**. אבל **צבור, אפילו חובות נמי ליקריב** [וכן משמע ש"איש" לא יקריב חובות כלל, לא בכמה קטנה ולא בגדולה].

ומבאר הגמרא את טעמו של **רבי יהודה**, הסובר שלא נתמעט היחיד מהקרבת חובותיו אלא בכמה קטנה אבל בכמה גדולה מקריב:

אמר לך: כי כתיב "הישר", שממנו אנו ממעטים חובות ליחיד, "א"בעיניו" הוא דכתיב. דהיינו רק על כמה קטנה, שהיא בכל מקום אשר יבחר בעיניו. **אבל בכמה גדולה, אפילו חובות נמי ליקרוב** (178).

ומקשינן לרבי יהודה: **אלא הא כתיב** בהיא קרא "איש", ומיותר הוא, שהיה יכול לכתוב "כל הישר בעיניו", וכי **לאו, למימרא, ד"איש" דוקא דהיינו היחיד**, בו אנו אומרים **ישרות הוא דליקרוב, הא חובות, לא ליקרוב!** אבל צבור, אפילו חובות מקריבים.

ואילו כדברי רבי יהודה, שיחיד נתמעט מחובות רק בכמה קטנה, הרי פשיטא שהצבור אינו בכלל זה, שהרי הצבור אין מקריבים כלל בכמה קטנה, ולמה נאמר "איש"? אלא ודאי, הכתוב בא למעט את היחיד שלא יקריב חובותיו אף בכמה גדולה,

אור הישר.

178. ראה בטהרת הקודש שרבנן למדו מ"בעיניו" שהותרו הבמות להקריב נדרים ונדבות, ואינם בכלל האיסור של "לא תעשון" שאוסר ליחיד אפילו הקרבת חובה בכמה גדולה. אך מפירוש המשניות להרמב"ם דקדק שנקט כי רבנן לא דרשו את תיבת "מעניו" אלא

אורחיה דקרא הוא, ולכן פירש שהיתר הבמות נלמד ממק"א.

179. מכאן משמע שחיוב בכורות בכמה מעיקרא, היה גם בבמת יחיד ובכל כמה [אפילו שלא במקום המקדש] ושבה קושיית האחרונים למה העבודה בכמה טעונה בכור והרי גם מעיקרא היתה כשרה בזר. [ראה בהערות למשנה

ומבארין: דכתיב "ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל", ולמה נכתב, הלא פשיטא שהיו צריכין לעשות קרבן פסח?

אלא לאו, הא קמשמע לן: דחובות בעין פסח, שקבוע להן זמן, הוא דקרב לציבור, הא חובות דלאו בעין פסח, שאין קבוע להן זמן, לא קרב ואפילו לציבור. והשמיענו הכתוב שקרבן פסח נחשב כקרבן צבור כיון שבא בכנופיא, ואף על פי כן אין קרבין אלא קרבנות הדומין לו, שקבוע להן זמן.

ואידך, רבנן שנחלקו על רבי שמעון, וסוברים שצבור מקריב בבמה גם חובות שאין קבוע להן זמן, אם כן, למה נכתב כלל הפסוק "ויעשו את הפסח בגלגל"?

ומתריצין: מיבעי ליה לכדריבי יוחנן.

דאמר רבי יוחנן משום רבי בנאה: ערל שהיה טמא מת מקבל הזאה ממי חטאת של פרה אדומה בעודו ערל, ונטהר מטומאתו. ולא אמרינן הזאת ערלות אינה נחשבת הזאה. ודין זה נלמד מאותו פסח שעשו בגלגל, כי מסתבר שעשאוהו כהלכתו, שהיו טהורים ונמולים, והרי במדבר רובם של ישראל לא מלו עצמם אלא אחר שעברו את הירדן, והם עברו בעשרה בניסן, ובאותו היום לא מלו מחולשת הדרך אלא למחרת

יחיד אינו מקריב אלא עולה ושלמים אף בבמה גדולה, ואילו הצבור מקריב כל קרבנותיו בבמה גדולה, שהרי מ"איש" נתמעט דוקא היחיד מהקרבת חובותיו.

ומתריצין: אמר רב פפא: קרבו נסכים במדבר איכא בינייהו. כי לשון חכמים האחרונים שאמרו "כל שהצבור מקריבין", היא משנה יתירה, שהרי גם רבי יהודה, שדבריו נשנו קודם לדבריהם, מודה בצבור, ולא היו חכמים צריכים להשמיענו אלא את דין היחיד שבו נחלקו עם רבי יהודה.⁽¹⁸⁰⁾ ומדויק מדבריהם שבאו להוסיף על דברי חכמים הראשונים שסברו שלא קרבו נסכים במדבר [משום שנאמר בנסכים "כי תבאו אל ארץ מושבותיכם"], ואמרו חכמים האחרונים כי כל שהצבור מקריבין במדבר מקריבין גם בגלגל, לרבות נסכים שקרבו במדבר לצבור וליחיד, וכן בגלגל בשתי הבמות. והחידוש שנאמר בפרשה של "כי תבאו" הוא לחייב נסכים בגלגל אף בבמה קטנה. וחידוש הוא, משום שלא היה כן במדבר, שהרי נאסרו שם הבמות, ולא היתה שם במה קטנה.

אמר מר: רבי שמעון אומר, אף צבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן.

והוינן בה: מאי טעמא דרבי שמעון?

בשם קרן אורה וחזו"א].

מקדש דוד [כ, ד] ודבר אברהם [ח"א ז].

180. תוס' לעיל [קיא, א ד"ה לכל] הביאו שיטת רש"י בקידושין [לז, ב] שלכולי עלמא בקרבן ציבור קרבו נסכים במדבר, ונחלקו רק בקרבן יחיד. ולדבריו אי אפשר לפרש שהדיוק מהברייתא היא ממה שאמרו שהציבור מקריבין, ובהכרח שגרס בברייתא כמו שהובאה בירושלמי

אמנם בחידושי הרשב"א למנחות [ו, ב] כתב שרק אחר שקמו כמות ציבור בטלה כמת יחיד אליהם והעבודה בה אינה חשובה עבודה זור כשר בה, אך מעיקרא כשהיו רק כמות יחיד ובהם נעשית כל העבודה היתה טעונה בכורה ככהונה, ומדויק כן בלשון רש"י שם, וראה

מקריב אותן בכמה גדולה ולא בקטנה. אבל שאר חובות שאין קבוע להן זמן, אף בגדולה לא קרבו לצבור.

אמר ליה רב אדא בר אהבה⁽¹⁸²⁾: דאמר לך מני? רבי שמעון היא! דאמר: אין בין כמה גדולה לכמה קטנה אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן.

ועוד אמר לו: **תתרגם מתניתך, הברייאת ששנית בה שחובות הקבוע להן זמן קרבו בכמה גדולה, שהיא עוסקת דוקא בעולת חובה, כגון עולות של תמידין ומוספין, משום דאיכא עולת נדבה שהיא קרבה בכמה קטנה, אבל חטאת חובה, אף שקבוע**

בי"א בניסן, והרי רובם היו טמאי מתים שנטמאו לאבותיהם שמתו במדבר כל ארבעים שנה.⁽¹⁸¹⁾ ועל כרחך קבלו הזאה ראשונה של היום השלישי בעשרה בניסן, בעודם ערלים, שאם היו ממתנינים ליום י"א ניסן, והיו מקבלים הזאה ראשונה שהיא ביום השלישי לטומאתם, הרי הזאה שניה היתה ביום ט"ו ניסן, שהיא יום השביעי לטומאתם, ולא היו יכולים לעשות את הפסח בי"ד ניסן. ומכל זה מוכח שערל מקבל הזאה.

תני תנא קמיה דרב אדא בר אהבה: אין הבדל בין כמה גדולה לכמה קטנה אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן, שהצבור

מתניתך בעולת חובה דאיכא עולת ראייה. מפירושה, שמדברי הברייאת משמע שמצינו חובות שקבוע להם זמן ביחיד, אלא שאי אפשר להביאם בכמה קטנה, ועל כך תמה רב אדא מנא ליה ליחיד חובת כאלו. והעמידה בעולת ראייה שהיא חובה ליחיד וקבוע לה זמן, והיא קריבה בכמה גדולה. וכך ביאר בקרן אורה בשם צאן קדשים וכ"כ חק נתן וכגירסא זו משמע בתוס' פסחים [לח, ב ד"ה נאכלין].

ולכאורה תמוה שהרי מצינו חובת יחיד שקבוע לה זמן בפר ושעיר של כהן גדול ביום הכפורים. וצריך לומר כמבואר לעיל שנחשב קרבן ציבור אף שמכפר רק לכהן גדול, משום שהציבור מחויבים בו, או משום שמעכב את כל סדר קרבנות יום כפור, ונמצא שאינו קרוב מצד שקבוע לו זמן אלא מסיבה אחרת.

ולגירסא זו נמצא שקרבנות ציבור קרבים בכמה גדולה אף שאין כמותם קרבים בכמה קטנה, וכן נקטו רש"י במגילה [ט, ב ד"ה ר"ש] ותוס' נזיר [יד, א ד"ה אמר, ע"ש בגירסאות]. והר"ש [אחרי].

מגילה [פ"א הי"א] "כל שהציבור והיחיד מקריבין וכו', והדיוק הוא לגבי נסכים כקרבן יחיד במדבר.

181. הראשונים ביבמות [עא, ב] תמהו שהרי במדרש [איכה לג, שמואל לב] אמרו שמתו מדבר קברו את עצמן כשהיה הכרוז יוצא כל שנה. ותיצרו שבהכרח האהילו החיים עליהם כשעסקו בהספידן, או שהכוונה שנטמאו במלחמות שהרגו בגוים ומת גוי מטמא במגע ומשא.

וראה שם ריטב"א שבהכרח מדובר בערל טמא מת כי משום פרישה מערלות אין צריך הזאה אלא בגר שנתגייר, אבל ישראל אבל ואוכל פסחו לערב. ואין כאן המקום להאריך, וכפי שכתב רס"ג בהקדמת לש"ס [החלק ה"ז] שעיקר סוגיא זו מקומה ביבמות ע"ש.

182. זו גירסת רש"י ותוס', אך הגירסא שלפנינו: "אמר ליה יחיד חובות שקבוע להן זמן מנא ליה, אמר ליה אסמייה, אמר ליה תתרגם

להלך ביניהן, ולומר שרק פסחים קרבים בבמה גדולה אף על פי שממינם לא קרבו כלל בבמה קטנה, ואילו שאר חובות הקבוע להן זמן קרבין בבמה גדולה רק אם יש ממינם שקרבין בבמה קטנה כשבאין בנדבה⁽¹⁸⁴⁾.

ומקשינו: ולקמה נמי את מה ששינוי בכרייתא "חובות הקבוע להן זמן" במנחה, דהא איכא מנחת חביתין, שהיא חובה של כהן גדול, וקבוע לה זמן בכל יום בבקר ובערב, והיא קריבה רק בבמה גדולה כי היא קרבן ציבור⁽¹⁸⁵⁾, ויש מנחה שהיא קריבה גם בקטנה כשבאה בנדבה⁽¹⁸⁶⁾.

להן זמן, כגון שעירי רגלים של צבור, לא קרבו בבמה גדולה, דאי, כי אילו כוונת הברייתא גם בחטאת חובה, הרי יקשה, וכי חטאת נדבה מי איכא שקריבה בבמה קטנה, וכל שאין כיוצא בה קרב נדבה בבמה קטנה, אינה קריבה בבמה גדולה אפילו שקבוע לה זמן⁽¹⁸³⁾.

ומדברי הברייתא למדנו זאת שלא קרבו בבמה גדולה אלא קרבנות שיש קרבנות נדבה ממינם הקרבין גם בבמה קטנה, שהרי שנינו "אלא פסחים וחובות הקבוע להן זמן", ולמה נזכרו פסחים כלל, הרי הם בכלל חובות הקבוע להן זמן? אלא ודאי

שהרי חובת יחיד אינה קרבה בבמות, וכשם שפסח ראשון קרב רק בגדולה כך גם השני, וכן הסיק המנחת חנוך [תפוז], אך בחמדת דניאל העלה מדברי תוס' שפסח שני קרב גם בבמה קטנה.

185. התבאר כפירש"י, ולדעת תוס' צריך להוסיף שישנה בבמה קטנה במנחת יחיד, ולכן נחשבה שישנה בציבור ככהן גדול כביחיד. וסברה הגמרא שמנחת כהן גדול נחשבת קרבן ציבור.

ולגרסא שלפנינו צריך לבאר להפך, שמנחת כהן גדול היא קרבן יחיד ומצינו חובת יחיד שקבוע לה זמן וקרבה בבמה גדולה.

ובמשנה למלך [שם] העיר שבסוגיות ביומא [ג, א] ותמורה [יד, א] נקראת מנחת חביתין קרבן יחיד, ואיך נקטו רש"י ותוס' כאן שהיא קרבן ציבור. ובאור שמח שם תירץ [לביאור תוס'] דקיי"ל שבזמן שמת הכהן גדול עד שממנים כהן אחר מנחה זו באה משל ציבור, ונמצא שישנה בציבור כשמת וביחיד כשהכהן גדול חי. ויש להוסיף ולבאר גם לפי רש"י, כדברי תוס' ישנים ביומא [שם] שלדעת ר"ש גם

183. כך פירש"י, ונקט שלדעת רבי שמעון מקריבים בבמה גדולה רק קרבן שיש כיוצא בו בא בנדבה בבמה קטנה. אך תוס' פירשו שרבי שמעון מצריך שיהא קרבן שישנו בציבור כביחיד, והיינו עולות שישנן בציבור בתמידין ומוספין, וביחיד בנדבה. ונמצא שכך אמר לו "ותתרגם מתניתך בעולת חובה של ציבור, שהיא קריבה בגדולה, משום דאיכא עולת נדבה" של יחיד. אך חטאת שהיא חובה אינה קריבה בבמת יחיד, ולפיכך גם אינה קריבה בציבור אף שקבוע לה זמן [כגון שעירי הרגלים ויום הכיפורים].

184. כך פירש"י, ולדעת תוס' הדיוק הוא, משום שכל החובות למדין מפסח, והיה ראוי לומר מה פסח שקבוע לו זמן וישנו בבמות בציבור כביחיד, ציבור בפסח ראשון ויחיד בפסח שני, אף כל שקבוע לו זמן וישנו בציבור כביחיד, דהיינו עולות שישנן בציבור בתמידין וביחיד בנדבה.

וראה במשנה למלך [פ"א מק"פ ה"ג] שדן אם פסח שני קרב בבמה קטנה או גדולה וכתב שמדברי תוס' אין ראיה לזה והסיק שקרב בגדולה, כי בא מכח ציבור של פסח ראשון

על כרחך לומר צריך לומר, מלמד הכתוב שלא היתה שם תקרה, אלא אבנים מלמטן, בקירות הבית, ולכן נקרא "בית", ויריעות כיסו אותו מלמעלן, ולכן נקרא "אהל"⁽¹⁸⁷⁾.

שנינו במשנה: קדשים קלים ומעשר שני נאכלים בשילה בכל הרואה.

והוינן בה: מנא הני מילי שנאכלים בכל מקום שרואים משם את שילה?⁽¹⁸⁸⁾

ומתרינין: אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: דאמר קרא, לאחר שתבאו "אל המנוחה" שהיא שילה, "השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה". ודרשינן, בכל מקום שאתה רואה אי אתה מעלה, אבל

ומתרינין: קא סבר התנא בברייתא, כי אין מנחה בכמה. ואם כן אי אפשר בברייתא שמקריב מנחה שקבוע לה זמן בכמה גדולה.

שנינו במשנה: באו לשילה... ולא היה שם תקרה אלא בית אבנים מלמטן ויריעות מלמעלן.

והוינן בה: מנא הני מילי שכך היה שם?

ומבארין: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כתוב אחד אומר "ותביאהו בית ה' שילה", אלמא בית הוא. וכתוב אחד אומר "ויטש משכן שילה אחל שכן באדם", אלמא, אהל הוא. וכתוב "וימאס באהל יוסף, ובשבת אפרים לא בחר". ועל שילה הוא נאמר, ונאמר בו לשון "אהל", הא כיצד יתיישבו המקראות הללו הסותרין לכאורה זה את זה?

שכאה בכמה [כמבואר בר"ה יג, א]. [אך לגרסא שלפנינו קרבן ציבור שקבוע לו זמן קרב, ולכן לחם הפנים ומנחת העומר אינם בכלל גידון הסוגיא, וקרבין בכמה גדולה].

187. בנתיבות הקודש דן מה הנפקא מינה אם היתה שם תקרה או לא, וכי קדושת המקום תלויה בתקרה. וצידד שהכוונה לומר שאינו בית ולכן אינו נפסל בחסרון תקרה, אך נחשב "אהל" ולכן צריך אבנים מלמטה כדי שתחשב מחמתו "במה גדולה" ולא בכמה סתם.

188. כך פירש רש"י במשנה, אך רש"י בתמורה [כא, א] פירשו כל מקום שהעומד בעיר יכול לראותו, [ושם מדובר על ירושלים], וכן משמע לכאורה בסמוך שעין שלא רצתה ליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה, ומשמע שהברכה בעין יוסף שבשילה.

כשהכהן גדול מביא נחשבת קרבן ציבור עי"ש. והחזו"א [ליקוטים ו, א] ביאר כדרכו לעיל, שרבי יהודה סובר שיחיד מביא מנחתו בכמה גדולה כקרבנות חובותיו, וגם רבי שמעון מודה לזה כי אינו צריך למעט חובות של יחיד שהרי אין לו חובות שזמנם קבוע, ואם כן אפשר להעמיד את הברייתא במנחת יחיד של כהן גדול שהיא חובה שקבוע לה זמן, ואם כן תהא גם בציבור כי ישנה ביחיד [כביאור תוס']. וראה מה שדן בתירוץ הגמרא.

186. לפירוש רש"י ותוס' בסוגיין יוצא מקושיית הגמרא כי לרבי שמעון רק מנחות שקבוע להן זמן ויש כיוצא בהן נדבה בכמה קטנה, הן קרבנות בכמה גדולה. וראה ישועות מלכו [פ"א מקר"פ] שתמה אם כן איך הקריבו לחם הפנים בכמה [ראה שמואל א כא, ב] והרי הוא חובה ואין כמותו בא בנדבה. וכן תמוה ממנחת העומר

אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה:

ומקשינן: אימא: בכל מקום שאתה רואה אי אתה מעלה, אבל אתה זוכה שגם שחיטה מותרת בכל מקום שאתה רואה? (189)

ומתריצין: אמר רבי ינאי: אמר קרא, "כי אם במקום אשר יבחר ה', שם תעלה עולותיך ושם תעשה". ומשמע ש"העשייה", דהיינו זביחה, תהא במקום ההעלאה, והיינו בפתח המשכן, ולא בכל הרואה.

רב אבדימי בר חמא אמר: המקור להתיר אכילת קדשים קלים בכל הרואה את שילה, הוא ממה שאמר קרא "ועלה הגבול מזרח תאנת שילה". ודרשינן "תאנת" מלשון

ק"ח-ב

"תאניה ואניה". מקום שכל הרואה אותו מתאנה עליו, לפי שנזכר על אכילת קדשים שלו, שהיתה שם במקום שממנו רואין שילה (190).

רבי אבהו אמר: המקור לכך הוא ממה שאמר קרא "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", ודרשינן, עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלה, אשת אדוניו, תזכה ותאכל בקדשים כמלא עיניה שלה, בשילה, שהיא בנחלת יוסף. (191) ולמד שתיבת "פורת" היא מלשון פריה ורביה, שנתרבה לו מקום אכילה על ידי ה"עין".

רבי יוסי ברבי חנינא אמר: המקור ל"כל הרואה" הוא ממה שנאמר ביוסף "ורצון

וביאר שהאנחה אינה על העדר אפשרות עשיית המצוה, אלא על הנאת הגוף באכילה. אמנם כבר הקשו, שהרי אחר שילה באו לנוב וגבעון ושם הותר לאכול קדשים גם בכל ערי ישראל ולמה הצטערו על מקום האכילה בשילה? ובהכרח שמעלת הקדשים בשילה היתה גדולה משל נוב וגבעון, ולכן היו לה גבולות, שהתרחבו בזכותו של יוסף, ונמצא שהאנחה היא על מעלת הקדשים שבטלה, אך השחיטה אינה תלויה במעלת הקדשים אלא במקום הבמה, ולפיכך בנוב וגבעון הותרה בכל מקום, ולא התאנחו על מקומה בשילה.

191. מקורו של רבי אבהו לכאורה תמוה, שהרי בסמוך מסקינן שהמשכן היה בחלקו של בנימין ומה הברכה בעינו של יוסף, ולכאורה משמע מכאן ש"כל הרואה" תלוי בראיית העיר שילה היא בחלק יוסף, ואין צורך בראיית המשכן דוקא. ודלא כשיטת הירושלמי [מגילה פ"א הי"ב] ויתכן שתירוצו זה סבר ש"כל הרואה" היה בתוך נחלת יוסף, ובזכות עינו של יוסף זכו

אולם מנידון הירושלמי במגילה [פ"א הי"ב] אם צריך לראות את העיר או את המשכן, משמע כפירושו במשנה שתלוי בראיה ממקום האכילה [ואולי נקט שהנידון אם צריך לראות מהעיר או מהמשכן, והיתה לו גירסא שונה בירושלמי, אך אם כן תמוה שנקט שעומד בירושלים ולא במקדש, ואולי נקט שחלוק דין ירושלים שנקראת מקדש כמבואר בפיה"מ להרמב"ם ר"ה פ"ד, ונמשכת קדושתה בכל מקום שרואה ממנה, מה שאין כן בשילה שהיא רק לפני ה'.

189. לכאורה קושית הגמרא תמוהה שהרי צריך לשחוט לפני ה' דוקא, והיינו בעזרה ולא ב"כל הרואה", ובספר תורת הקודש [ח"א, לן] ביאר שאמנם השחיטה תפסל אך נידון הגמרא שב"כל הרואה" לא יתחייב משום שחוטי חרץ.

190. בנתיבות הקודש תמה איך מוכח שמתאונן על אכילה במקום זה, והרי יתכן שמצטער על מקום זה שהיה ראוי לשחיטה. [ואם כוונת הגמרא רק לפוטרו משחוטי חרץ, אינה קושיא].